

Bolletí de la Societat Arqueològica Luliana

PALMA.—GENER DE 1925

SUMARI

- I. Les teories de l'arquitectura gòtica i les ruïnes de Reims y de Soissons, per *Don Guillem Forteza*.
- II. Enterraments y Obits del Real Convent de Sant Francesch de la Ciutat de Mallorca, (continuació) per *D. Jaime de Oleza y de España*.
- III. La Escuela de Nàutica de Palma de Mallorca. Monografia Històrica. I, per *D. Juan Llabrés Bernal*.
- IV. Historia del Colegio de Ntra. Sra. de Montesión, de la Compañia de Jesús, de la Ciudad de Mallorca. (continuación) per la copia: *D. Jaime de Oleza y de España*.
- V. Notes bibliogràfiques, per *J. P. i M.*
- VI. Plech 42 de les Informacions judicials sobre els adictes a la Germania, per *D. Josep M. Quatrado*.

Les teories de l'arquitectura gòtica i les ruïnes de Reims i de Soissons. (CONCLUSIÓ)

No sols, diu Gilman, podem rebre ensenyament de les parts fracturades sinó d'aquelles que han romàs més o menys ocultes, com el trasdós de les voltes, l'encavallada de les cubertes i sa relació amb els murs i pilars. Més encara: podem en molts de casos tornar a veure les estructures tal com els constructors les veien. Com sigui que els arquitectes d'aquell temps vivien realment a les obres, es feien càrrec de les etapes successives de l'edifici fins a la seva terminació, molt millor que els arquitectes actuals; així és que situant-nos en condicions semblants és fàcil aproximar-nos al punt de vista d'aquells artistes, molt més que del procediment de deduccions tretes dels

monuments ja acabats, i ens alliberarem de trobar «lògic» lo que no ho és, sense que això vulgui dir prevenció en contra de cotisar el valor de la lògica, perquè de tots els factors influents invisibles que poden haver conduït fins als resultats que ens mostra aquesta arquitectura (tals com dificultats materials, fracassos, capricis, supervivències de tradicions o raons d'estricta lògica) no serà el de la lògica el que més treball ens costi de cercar, seguint una generació raonada i classificant.

Esmenta també prèviament Gilman que solen induir a errors els dibuixos geomètrics dels nostres llibres, especialment les seccions donades pels vans i no pels macisos; així per exemple, fonamentant-nos en tals perfils és fàcil precipitar-se a suposar que els salmers de les voltes estan macisats, o bé a admetre que l'arc-botant procedeix de les voltes de quadrant de canó, emprades en el romànic com a contrarest continu; hipòtesi que, enc que discutida, és probablement exacta, però que resulta indubtablement afavorida per la semblança d'aspecte que amb dós elements presenten en les seccions geomètriques a l'ús.

A l'ocupar-se ja dels efectes dels bombardeigs en edificis tals com les iglesies gòtiques surteix abans de tot, segons Gilman, la següent qüestió: parlant en termes generals es pot afirmar que el cas més senzill i menys freqüent és la perforació d'una coberta encavallada o d'una volta per un projectil sense explosió, perquè aquesta ocorre, casi sempre, en el primer punt de contacte. En el cas de fractura o explosió, els fragments que volin o caiguin poden causar ulteriors destroces sobre tot ço que'ls rodeja o els vengui a sota. A més hi hagué en alguns casos bombes incendiàries, com succés a Reims,

on gran nombre d'aquests projectils foren disparats aposta contra la Catedral, causant la destrucció per incendi de la fletxa i de la coberta d'armadures.

La direcció d'aquests projectils era probablement vertical en el cas de les bombes d'aeroplà i casi lo mateix per als obusos, que essent d'àmplia trajectòria caurien rectes; però la més lleujera desviació o l'esclafit junt a un mur o un pilar deurien modificar la direcció de l'impacte.

Hi cap també la possibilitat que fossin varis tirs els que hagin produït els resultats que comentem. A Reims i Soissons, al menys, es pot constatar per fotografies successives que la destrucció fou progressiva en els anys que durà la guerra. (1)

Per tot lo qual és evident que donada la tromba de destrucció que caigué damunt aquelles construccions tan delicades, tan finament executades, hi ha que procedir molt cautelosament per explicar com succeí tal o qual cosa. I encara cal tenir en compte lo que s'anomena «excentricitats d'estabilitat» que tan freqüents són en les ruïnes causades per focs o explosions; no obstant sosté Gilman que quan es presenta dues vegades el mateix cas, pot inferir-se que no es tracta d'una d'aquestes rareses o excentricitats.

La primera impressió que causen les ruïnes de Soissons, amb les voltes de la nau major caigudes és en efecte la d'un vigorós lligam orgànic. Quan més descarnat queda l'esquelet en aquests clivells tràgics, que simultàniament revelen lo interior i lo exterior, veient se tot en perspectiva, millor es pot valorisar l'ingeniós sistema del gòtic, tant diferent del que's des-

(1) Son curioses les observacions fetes per Eng. Dhucque sobre els efectes del bombardeig en els monuments. *(Sauvons les ruïnes d'Ypres. Bulletin Mensual de la Société Centrale d'Architecture de Belgique, núm. 12, juin de 1910)*

«S'ha observat que per totes parts durant la guerra, l'explosió dels projectils provocava un fenomen de succió degut al buit que seguia a aquella. De manera que les lloses funeràries empotrades en els murs interiors de les iglésies foren arrencades per dites explosions, si bé sembla que deuria produir-se un efecte contrari. El mateix fenomen s'ha provat d'una forma més contundent sobre les vidrieres».

«Quan el mur era assolit directament, el fenomen determinava en el macís de la fàbrica cruïes longitudinals que dividien el mur en faixes verticals, li treien tota cohesió i provocaven enderrocaments en l'instant que menys s'esperaven».

cubeix en les disgregades ruïnes de les demés architectures. Veim per exemple un botarel separat, però intacte, del cos d'edifici, per un tall tan net com el de l'amputació d'un membre; s'ens mostra un tram de volta suprimit radicalment, però les línies de ruptura coincideixen casi amb les divisions arquitectòniques i estructurals com si es tractàs d'una vértebra. Es transparenta, en veritat, una estructura més orgànica de la que feia suposar l'espectacle de les mateixes voltes qu's derruïren deixant nets els murs; omple d'admiració i de sorpresa el que poguessin precipitar-se aquelles trombes d'acer i dels més terribles explosius damunt tan delicades i complexes malles de pedra i que, no obstant, es limitàs la destrucció casi exclusivament als elements assolits pels projectils.

Si seguim reflexionant sobre els fets ens arribarem a convèncer que l'estructura revelada per les ruïnes no és de cap manera la que indica la teoria. S'ens havia habituat a creure que la dita estructura sols constava de voltes, piles i contrafort, però ara es veu pràcticament que tant els arcs del cos alt de llums com el mur que s'aixeca entre ells i per damunt d'ells, a Reims, estan magníficament organitzats i construïts, i considerant el cas de que les voltes han pogut ésser arrencades de rel, ens cerciorem, tanmateix, de que es precis classificar aquests arcs i aquest mur com elements estructurals de primer orde. El frontispici o cos de façana principal s'ens revela també com una macisa i grandiosa edificació capaç per ella mateixa de subsistir aïlladament. Tant s'aproxima a constituir una composició, complexa en ella mateixa, que, a Soissons, per exemple (on ha restat desmembrada) quan se la mira des de l'interior de l'àmbit, costa pena de persuadir-se de que solament sigui una façana i no una edificació independent; fet que devé més patent si s'examinen, pròxims a Soissons, els restes que la Revolució francesa deixà de l'iglèsia de Sant Joan de les Vinyes, ruïna que deu comptar-se entre les més formoses i menys conegudes d'Europa.

Per últim, en la Catedral de Reims, els arcs-botants de les naus, vists com ara poden veure's, a través dels finestrals de les torres, patentisen la deficient proporció entre el conjunt de la façana i el de les naus; així com a Soissons es veu la falta de connexió estructural. Es nota, doncs, en les façanes una inobservàn-

ció de la lògica i del principi orgànic i una radical infracció d'aquests principis en lo que atany a la relació del frontispici amb el còs principal del temple.

Vet-aquí plantejada altre pic la qüestió de la lògica, verdadera espina de tota aquesta matèria. Fou, doncs, la lògica (la lògica essencialment constructiva) la guia i la llei que presidí la concepció i el traçat d'aquestes catedrals? Indubtablement s'ha de contestar que llurs traces estaven penetrades d'un raonat esperit arquitectònic i és molt possible que justament per ésser la construcció de les voltes i nervatures un problema rigorós i difícil s'hagi plantejat amb senzillesa tan notòria. La protecció absoluta que les voltes subministren al reste de l'edifici contra el risc d'una coberta combustible (segons s'ha demostrat a Reims), la forma de les voltes, la petitesa de ses pedres, sa llengüera, el trasçossat a nivell, sa adaptació als pujats arcs formers per a concentrar les empentes, són trets que semblen basar se tots ells exclusivament en un ideal constructiu. I, no obstant, la característica més fonamental, com és sa immensa altura, no està regulada per la lògica, sinó per un altre ideal de major categoria: aquesta constant i ideal pruija d'augmentar la elevació originà els més formidables problemes d'aquesta arquitectura i és, per de prompte, la verdadera causa de tot el sistema de contrarest exterior, amb tots els riscos anexas i costosa construcció.

Doncs bé, ni l'altura, ni les cresteries altes, ni la esbeltíssima fletxa, exclusivament decorativa que, alçada en el centre del creuer, imprimeix tan de caràcter al monument del segle XIII, ni el tamany del cos de façana, ni mil coses més, tenen res que veure amb la «dialèctica migeval» ni amb «les lleis de la vida científica» ni amb la lògica, ni amb l'estricta economia, perquè, ben mirat, mil elements i càrregues extraordinàries implicaven una despesa «purement inútil» segons la frase vulgar.

Homes de tant de pit com els mestres autors d'aquelles obres no estaven fermats a mesquines traves i a lo millor feien coses il·lògiques amb tal que fossin expressives de llur ideal.

Establert això tractem d'aclarir altres hipòtesis i problemes. Un d'ells és la supressió del mur en el cos de llum de la nau. Fou l'entusiasme d'haver arribat a determinar lògicament la inutilitat del mur lo que conduí a aquells constructors a substituir el pany de pedra per

l'envidrat, malgrat ésser aquest més car i menys durable? Cal també doblegar-se a creure que l'únic i vertader motiu per la supressió del mur fou l'atractiu exercit per la bellesa mateixa de la vidriera colorida.

En lo que es confirma la teoria és en que l'acusament de l'estructura aconseguix efectes artístics en les nervatures de les voltes ja que les ruïnes demostren que, en realitat, són els nervis que suporten la plementeria. El fraccionament diu que els nervis no sols són membres funcionals sinó que constitueixen la part més important de la volta. Els exemples on tota la plementeria és caiguda no solament són més nombrosos que el del cas contrari sinó que en aquest les línies de trencament són sempre paral·leles als nervis. Tots aquests fets semblen desmentir la opinió de Porter i l'afirmació de Brutails que oportunament havem citat, però s'ha de desfer certa confusió de conceptes que engendra el comentari del principi del remarcatament de l'estructura; és cert que per a l'obtenció del major efecte en l'edifici gòtic, convenia acusar el sistema de voltes nervudes, però recursos semblants han emprat totes les arquitectures: recordi's la decoració interna de la cúpula del Panteó de Roma o la manera de subvatllar la funció mecànica de l'arquitrav en l'entaulament grec. Anàlogament els constructors gòtics acentuaren amb émfasis les nervatures de les voltes i així sàviament lligaren els efectes estètics amb les necessitats que satisfien. Tal és el cas de la disposició de les naus laterals, creuers, deambulatoris, imposats, de segur, per les exigències litúrgiques, però que són també la causa de les innombrables perspectives dels interiors. L'error dialèctic està en transformar el concepte de «medi» en el de «fi primordial».

Tota afirmació sentimental atribuïda als arquitectes migevals, adquireix *ipso facto* interès d'humanitat i comunica a l'història de l'art gòtic un caràcter que voretja el camp de lo dramàtic i fins de lo moral. Es llàstima, si es vol, que moltes atribucions idealístiques no puguin confirmar-se amb proves documentals, que en và cercaran els historiadors.

No pot partir cap lucubració, doncs, més que de la realitat del monument i aquesta ens diu, ara, que moltes parts acusades no tenen res d'estructurals. El fust únic adossat al cos inferior de les piles en la catedral de Soissons no suporta les baquetes corresponents a la volta

major, ni, per tant, rep càrrega alguna d'aquestes voltes. La ruptura mostra l'escassíssim lligam que existeix entre el fust i la pila, insuficient per a que aquell augmenti en res la resistència del pilar. Sols és una ficció que satisfà agradosa-ment la vista. Si s'observa també a Soissons el punt en que l'arc-botant superior intesta en el mur, relacionant-lo amb l'altura del macís de la volta, es nota que sols la vorera inferior de la secció coincideix amb la part sòlida del naixement de la volta, i a Reims hi ha un mur transversal per damunt de les voltes, la funció mecànica del qual sembla que és estrènyer o contra-puntar un arc botant amb l'altre.

Un cas del mateix gènere es presenta en els arcs diagonals, que tant en la nau major com en les col·laterals són sempre els que limiten la ruptura, això és, són els que més resisteixen i no obstant són els menys proveïts de secció transversal. Els arcs perpendiculars mostren, en canvi, uns perfils enormement més vigorosos.

Parlant de les catedrals franceses i de totes les del nord d'Europa s'ha de fer menció de l'estructura de la coberta encavallada (1) que posseix un gran valor decoratiu i el pes de la qual sabem que oscil·la a l'entorn del dos terços del pes de les voltes, (2) càrrega que hagueren de pendre en consideració els constructors d'aquelles latituds. Aquesta coberta forma interiorment un organisme prou complicat, sense que es reveli a l'exterior cap mena d'estructura.

Els exemples de Reims, Sant Joan de les Vinyes, Soissons, convencen de que no's preocuparen d'acusar a les façanes la vera estructura interior. Esguardant la bretxa oberta a Soissons en el trasdós del frontispici, es pot notar que l'arc relativament petitíssim del centre correspon a la secció de la nau major i que els

(1) En els nostres climes, com és ara a Mallorca, es comprèn que la teulada es redueix al mínim i no independissin el pes de la mateixa, fent-la gravit damunt l'organisme de pedra. La feble pendent de la coberta d'aigües imprimeix també altre caràcter a les catedrals del mitjorn, i no cal fer esment que moltes de les observacions d'indole constructiva o artística fetes en aquesta glosa dels estudis de Gilman, no són literalment aplicables a tots els monuments inclosos, en general, dins la família gòtica.

(2) A St. Ouen de Rouen, el pes de la coberta encavallada sobre cada pilar es de 12.000 kgs., i el de la volta petrea 20.000 kgs. (Guadet, vol. II, pág. 844, fig. 1096.

arcs col·laterals de les naus petites pertanyen al basament de les torres. Si comparem aquesta façana amb l'encantadora de St. Nicasí (Reims) de la que no queden ja més dibuixos, (1) i la considerem com a vertader tipus de façana gòtica plenament desenrotllada, haurem de reconèixer que les altres s'allunyen molt d'esser-ho. No pot acceptar-se, doncs, com a llei regles que presenten excepcions de tal importància.

Toca ara revisar el principi anomenat generalment de l'«equilibri d'empentes» i considerat sovint com el més fonamental de l'estil. El cas més senzill és el dels arcs adjacents que's contraresten mútuament: segons la teoria al suprimir-ne un, els demés tendeixen a caure com un castell de cartes. Examinant en les ruïnes de Soissons els arcs formers i els de comunicació que han quedat a una i altra banda de la bretxa, veurem que's sostenen perfectament sense la contraempenya de llurs contigus destruïts, malgrat les terribles commocions que les successives destroces han degut causar a l'ossamenta de l'edifici.

L'equilibri d'empentes contigües es suposa que també existeix entre les plementeries adjacents d'una mateixa volta, així com entre els dos arcs diagonals que arrenquen d'un mateix pilar. El testimoni dels diagonals que a Soissons han restat intactes contradiuen la teoria.

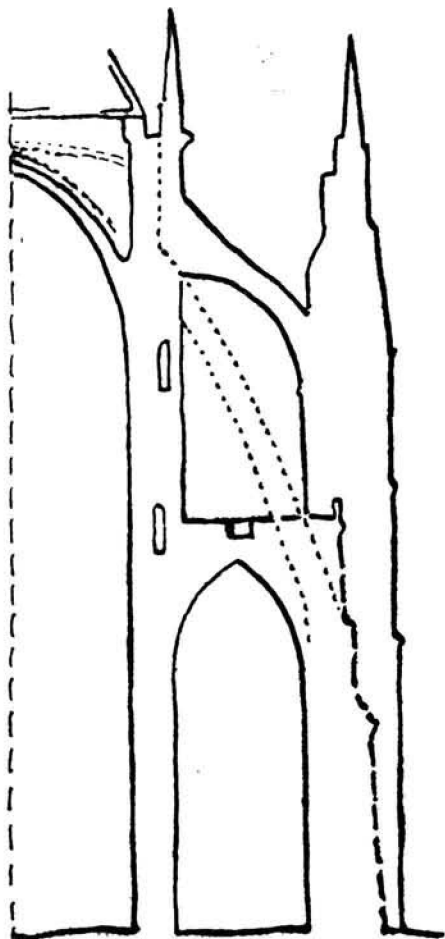
Per lo que atany als trams de la nau major pot confirmar-se que no's contraresten mútuament si's consideren les fases successives de la ruïna. Preval, doncs, l'opinió sostenguda per alguns tècnics de que dits trams no pretenien contrarestarse, i que llur independència mútua consisteix positivament una ventatja constructiva.

Com a cas típic i capital exemple del principi que comentem es cita el contrarest de la volta per l'arc botant. Doncs bé, ara es veu que no hi ha tal contraposició d'empenta «activa» en l'acceptació que's venia emprant. Si l'arc-botant exercís una empenta contrària a la de la volta, al destruir-se aquesta, l'arc-botant trabucaria el dèbil mur cap a l'interior, cosa que no ha succeït en l'immensa majoria dels casos. Es clar que existia l'equilibri i que la volta empenyia contra l'arc-botant, però aquest actuava casi merament com un puntal. Trans-

(1) Viollet-Se Duce, Diccionari de l'Arquitectura, tom III, Clocher, fig. 75.

missió d'empentes es, mecànicament, un concepte distint de equilibri perfecte.

El dibuix de la secció de St. Ouen, de Rouen, (1) en el que s'indica la forma teòrica del contrarest i la que realment empraren en aquesta iglésia, acabarà d'aclarir aquest particular. L'art botant, calculat científicament, apar

Iglésia de St. Ouen, de Rouen: Secció transversal donada per un pilar, segons Gaudet (II, fig. 1906).

en son autèntic ofici de puntal. Però les línies e·quemàtiques (marcades de punts a la figura) no constitueixen la solució exclusiva del problema. El sistema emprat pel constructor és una aproximació a la forma teòrica, però molt més estètica i agraciada, així com les complicades combinacions curvilínees de les grans armadures de fusta angleses s'acosten als diagra-

mes rectilínis que serien la resolució purament mecànica del problema constructiu.

Aquí sorgeix inevitablement la qüestió de si els projectistes o mestres gòtics coneixien aquesta solució mecànica, aquest mínim científic. Es indubtable que no sabien trobar-lo matemàticament. (2) Pot entreveure's, no obstant, que es feien perfecte càrrec de que la forma artística i pràctica que adoptaven s'allunyava bastant de la forma útil o necessària.

Cal admetre que aquells grans artistes projectaven amb perfecte domini del coneixement de l'estructura i que tot intuïnt les formes mecàniques, les ampliaven quan les jutjaven inadequades; cal admetre que en llurs primitius ensaigs constructius, (3) en llurs obradors i plans de munta pogueren comprendre quines eren les línies necessàries dels arbotants, però que preferiren satisfer les condicions del problema mitjançant formes més lliures i més arquitectòniques, com les que admiram en les grans catedrals.

Aquestes conclusions no ens són cap obstacle per reconèixer que aquesta transmissió s'empentes constituï una gran innovació, tan original com atrevida, tan venturosament tractada com genuïnament gòtica.

Acontentem-nos ara amb aquest joc passiu de forces i amb un sistema real i efectiu de voltes, elements que engendraren una nova arquitectura, la mestria, originalitat i bellesa de la qual ens obliguen a una fervent admiració i a un devot estudi.

Queda per analitzar el principi de la «lleugeresa de la construcció» i ses causes determinants. En les ruïnes d'edificis més reduïts es troben casos sorprenents de lleugeresa en la construcció de les voltes, la plementeria de les quals, per ésser simples clovelles de llivanya s'en han vengut a baix com si fossin corbades de guix. (4) I en la mateixa catedral de Soissons les voltes de la nau són tan lleugeres que moltes semblen haver-se derruït, amb nervís i tot, per explosions tan dèbils que no han trastocat tan sols la teulada, poguent se explicar per que el projectil entrà per un finestral, fent volar a bocins la plementeria a l'explotar a dins.

En canvi a Reims les voltes són esplèndi-

(1) De l'obra citada de Gaudet, fig. 1096.—Pels apuntaments provisionals construïts a Reims durant el bombardeig, sembla que s'adoptà una forma anàloga.

(2) Gaudet, obra citada, II, pág. 331.

(3) Per exemple en la catedral de Noyon, il·lustrada per Moore, fig. 74.

(4) A l'iglésia de Nettancourt.

dament de fàbrica robusta. Els projectils no feren més que perforar-les netaient. Igual robustesa es nota en el gran mur que tanca el recinte i que puja encara per damunt del cos de llum. A sa gran fortalesa—proverbial a França—es deu que aquestes voltes no s'hagin esbucats totalment, així com també a l'abnegació dels soldats francesos que durant el bombardeig, dirigit continuament contra el creuer amenaçava tot el centre de l'edifici, s'enfilaven dins el foc per construir els peus de fàbrica necessaris per salvar tot ço que s'ha salvat.

El motiu bàsic de la lleugeresa que, en general, presenta la construcció gòtica, es revela mitjançant la comparació de les catedrals de Reims i de Soissons. Aquesta era molt menys important i estava construïda amb major luxe. La de Reims s'erigí perquè fós el temple regi de França. Clarament es dedueix que la lleugeresa constructiva de Soissons dimana de la economia transparentada en tots els detalls i elements.

Però entenguï's bé que una cosa es lleugeresa de la construcció i altra l'efecte o impressió de lleugeresa, la qual és més pronunciada a Reims, amb els seus feixos de columnes, aeris arcs-botants i esbeltes torres del frontispici, i no per economia sinó per l'amor a aquesta alada impressió, que és una de les més belles característiques del gòtic.

La raó o causa determinant de preferir els gòtics l'arc de punta d'ametlla al de mig punt, qüestió que sembla tant de pura arqueologia, no pot dilucidar-se d'una manera decisiva del testimoni de les ruïnes. S'ha vist que els arcs diagonals estan millor construïts i resisteixen amb més eficàcia les voltes que no els arcs de testa. A Soissons, els arcs diagonals de la nau baixa són exactament de mig punt, i els de la nau alta s'hi aproximen molt. Tots els demés arcs són de punta d'ametlla. Les apariències de fortalesa afavoreixen sempre paradoxalment, als de mig punt, encara que la teoria testitifi lo contrari; així es de suposar que s'adoptà l'arc apuntat per raons tals com la de reduir l'empenta o simplement la de «imprimir caràcter». Els pinàculs són en tots els casos purament decoratius.

Es importantíssima l'observació que es desprén al contemplar el buc de les ruïnes de Soissons: la de què d'enfonzar-se les voltes ha restada en peu la massa del contorn de l'edificació, cosa que causa major sorpresa quan es recorden les prolixes perorates dels nostres

llibres professionals, segons les quals, el mur que jutjavem mer contorn de les voltes, no pareixia possible que pogués subsistir a l'estimament d'aquelles. De set voltes que componen la nau han desaparegut quatre, dues totalment extirpades. El mur exterior sosté l'encavallada de fusta suggerint l'idea de que tal fou l'aspecte de l'edifici durant llargs anys, en l'Edat mitja, mentre estava la construcció (utilisada ja pel culte) fins arribar a la darrera etapa de la construcció de les voltes baix la protecció dels enteixinats. També ens fa pensar que pel mestre que traça el monument constituï una part considerable de sos problemes i cavilacions aquesta coberta, aquests murs, el trifori, les cobertes de les naus baixes, l'acció del vent, l'evacuació de les aigües i de les neus, i que tot això ho hagué de resoldre independentement de l'equilibri de les voltes i malgrat elles.

D'aquesta complicació s'en surt amb un nou concept i sentit del monument: no és una cadena sistemàtica de voltes; es un conjunt, condicionat, certament, en lo essencial, a la volta, però expressador de mil intrèpidcs composicions i proveit de mil grandiositats.

El resum de tot lo aduit es proclamar la hegemonia de les raons d'orde estètic damunt tota altre índole de raons. Si limitant-nos a l'anàlisi de la teoria s'han trobat fets que la contradiuen s'ha definit no lo que «era» aquesta arquitectura, sinó lo que «no era», alliberant-la de les cadenes massa fortes de la classificació forjades per literats d'esperit científic, molt més temibles que els literats d'esperit ultra-idealista. Les afirmacions autoritàries fonamentades sobre rígides teories no poden sinó damnar la causa d'un art com aquell, cifra i compendi dels més enlairats capítols de l'història de l'esperit humà.

De totes les grans architectures és aquesta la més penetrada d'inspiració, la que s'aguanta damunt un programa purament ideal. Enc que desenrotllada amb admirable força raonadora, en totes ses parts s'ovira i se tasta una inherent tendència a la elevació i al misteri, que no és altra que el sentiment religiós agermanat amb les lleis eternes de la bellesa.

GUILLEM FORTEZA.

Enterraments i Obits

— del —

Real Convent de Sant Francesch de la Ciutat de Mallorca

(CONTINUACIÓ)

Villalonga, fol. 119.—Als 3 Fabrer 1779, enterraren en lo vas de Vilalongas dins la Capella de la Purissima el Sr. Dn. Francesch de Villalonga fill de los Srs. Dn. Francesch de Villalonga y Dameto y de la Sra. D.ª Catharina Valles y Berga; Mermassors la Sra. D.ª Eleenor Bordils se muller, Sor Aynes Vilalonga y dona Geronima Vilalonga ses germanas, D.ⁿ Marti Boneo y D.ⁿ Jaume Juan Comellas sos cuñats, D.ⁿ Pera Juan Morell de Pastoritx, del Habit de Calatrave son cuñat, y Sor Anna Bordils religiosa de Sta. Margarita se cuñade, Dn. Francisco Mariano y Dn. Juan Baptista Vilalonga sos fills, la Sra. D.ª Catharina Maria, D.ª Josepha y la Sra. D.ª Eleenor Vilalonga donzellas ses fillas: Feu testament en poder de Gabriel Rosello Nott. als 22 Dzembré 1778.

[fol. 105 r.]—*Juan, fol. 136*—Als 11 Juliol 1780 enterraren en lo vas de sos majors que se diu de los Ferrers devant el St. Christo, la señora Margarita Juan viuda de Dn. Gabriel Vaquer, filla del Dor. en Drets Dn. Joseph Juan y de la Sra. D.ª Geronima Ferrer: mermassors Dn. Gabriel Aloy y la Sra. Antonina Ramis de Ayreflor sos nets. Feu testament en poder de Pera Juan Fonollar Nott. als 11 abril 1780.

Montis, fol. 143.—Als 19 Janer 1781, enterraren el Sr. Dn. Felis Montis Thinent de la Cavalleria graduado de los Reals exercits de se Magestad, fill de Dn. Juan Angel Montis y de la Sra. D.ª Maria Rossello natural de la ciutat de Caller capital del reyna de Cerdeña, visi de la de Palma: Mermassors, Dn. Antoni Montis son fill y D.ª Raphela Pont y Vich se nora, la señora D.ª Coloma Pont y Vich. Feu testament en poder de Pera Juan Fonollar Nott. als 6 Juliol 1779.

Puigdorfila, fol. 144.—Als 2 Fabrer 1781, enterraren en la Capella y vas de St. Mi juel propi de Fortuñys la Nob. Sra. D.ª Magdalena Puigdorfila, filla de Dn. Ramon Puigdorfila y Dameto y de la Sra. D.ª Magdalena Despuig y Martinez de Marcilla, y muller de Dn. Ramon Fortuñy y Gual: Mermassors Dn. Ramon [folio 105 v.] Fortuñy son marit, Dn. Jordi, Dn. Ramon, D.ª Violant, y Sor Magdalena Fortuñy sos fills, Dn. Nicolau Puigdorfila del habit de

St. Juan, D.ª Magdalena Puigdorfila se naboda y nora, Dn. Joseph Despuig, la Sra. D.ª Melchora Despuig, D.ª Aynes Fortuñy, y la señora D.ª Beatriu Coñoner ses cuñadas. Feu testament en poder de Ramon Pasqual Nott. als 8 8bre. 1769.

Moragues, fol. 145.—Als 6 Mars 1781, enterraren en lo vas de Amers la Sra. D.ª Francina Moragues y Custurer, muller de Dn. Antoni Amer de la Punta, filla de Dn. Matheu y de la Sra. D.ª Catharina Custurer, mermassors, don Antoni Amer son marit, Dn. Antoni Moragues son germa, D.ª Catharina Amer se cuñade, y D.ª Maria Tereza Comellas tambe se cuñade. Feu testament, en poder de Miquel March Nott. al Pr. de Mars de 1781.

Rossiñol, fol. 148.—Als 2 Juliol 1781, enterraren en lo vas de Zenglades en la Capella del St. Crhisto la Sra. D.ª Geronima Rossiñol viuda de Dn. Matheu Zenglade, Regidor desta ciutat, filla de Dn. Balthazar Rossiñol de Zagrana-da y de D.ª Maria Dameto, mermassors, dona Juana Anglada se filla, Dn. Antoni Togores y Net son gendre, y Dn. Juan Rossiñol Pre. Feu testament en poder de Juan Contesti Nott. als 25 Novembre 1775.

[fol. 106 r.]—*Boxadors, fol. 163.*—Als 23 8bre. 1782, enterraren en lo sepulchre de los seus majors, en la Capella de Bellem, propia de Pax, el Sr. Dn. Joseph Boxadors y Sureda de St. Marti, fill del Exm. Sr. Un. Juan Antoni de Boxadors y Pinos Conde de Cevella, Grande de España, Cavalier del Toyson de Oro y Conde de Perlada per la Graçia de Deu, y de la señora Exma. D.ª Dionisia Sureda de St. Marti y Zeforteza. No dispongue ni feu obra pia.

Homs, fol. 174.—Als 24 Fabrer 1784, enterraren en lo vas de Homs el Sr. Dn. Joachim de Homs y Descallar Capita del Regiment de Milicias de Mallorca, fill de Dn. Joachim y de dona Magdalena Descallar viuda, mermassors la dita se mare, D.ª Magdalena de Homs y Torrella, se filla, la Sra. D.ª Beatriu Despuig, y don Juan Torrella sos sogres, Dn. Guillem, Dn. Antoni, D. i. Jordi, Dn. Joseph y D.ª Ana de Homs sos germans, D.ª Margarita Descallar viuda, y Dn. Jordi Abri Descallar, Señor de la bosa de oro sos onclos, [fol. 106 v.] D.ª Catharina Gual Despuig, lo Sr. Dn. Antoni Torrella Pre. y dona Maria Torrella se cuñade; feu testament en poder de Pera Juan Fonollar, Nott. als 25 Fabrer 1784.

Flor, fol. 175.—Als 16 Mars 1784, enterra-

ren en lo vas de Flors devant el St. Christo la Sra. Francina Flor, filla de Dn. Gabriel y de D.ª Margarita Alemañy, muller de Dn. Juan Rian Thinent de Dragons, mermassors el dit son marit, D.ª Margarita Alemañy se mare, lo Dr. Juan Rian Proto medich son sogre, la señora D.ª Magdalena Causart se sogra, dona Anna, y dona Magdalena Flor se germanes y la Sra. dona Eleenor Rian se cuñade, feu testament en poder de Guillem Fornes Nott. als 16 Agos 1749.

Homs, fol. 173.—Als 7 Janer 1784, enterraren en lo vas de Homs en la Capella de la Purissima el Sr. Dn. Joachim de Homs, fill de Antoni y de dona Anna Barard; mermassors, dona Magdalena Descallar se muller, don Joachim, don Guillem, don Antoni, don Jordi, don Joseph, don Geroni, dona Anna Homs, sos fills, don Jordi Abri Descallar son cuñat, dona Magdalena Descallar viuda, dona Beatriu Garau Donzella, don Juan Antoni Fuster, don Salvador Oleza, don Joseph y don Geroni Garau y don Francesch Net Pre. Feu testament en poder de Cristophol Fonollar Nott. als 18 7bre, 1758.

[fol. 107 r.]—*Descallar, fol. 183.*—Als 16 8bre. 1784, enterraren en lo vas de Callars el Sr. Dn. Pedro Descallar y Dameto fill de don Pedro y de la Sra. D.ª Juana Dameto; mermassors, D.ª Anna Antich se muller, Dn. Pera Ramon son fill, D.ª Maria Ramona se filla, don Mariano Antich son gendre, Dn. Pasqual, don Juan, Dn. Jordi, Dn. Nicolau Bayliu, don Matheu, Dn. Ignaci, Dn. Joachim, y Sor Maria Josepha Descallar Religiosa de Sta. Clara sos germans, D.ª Juana Bauza, y D.ª Geronima Antich, la Sra. D.ª Serafina, Dn. Miquel Nuñez, Sor Maria Anna Antich Religiosa del Olivar ses cuñades, feu testament en poder de Gabriel Rossello Nott. als 24 7br. 1778.

Amer, fol. 187.—Als 3 Fabrer 1785, enterraren en lo vas de Amers Dn. Raphel Amer, fill de Dn. Gabriel y de dona Margarita Flor; mermassors, los dits sos pares, Dn. Antoni Amer, y dona Chatharina Amer, Dn. Juan Rian, y Dn. Jaume Ignaci Oleza. No dispongue: Feu Obras pias.

Piza, fol. 188.—Als 9 Fabrer 1785, enterraren en lo vas de Pizans la señora dona Francina Pizá viuda de don Juan Ballester, filla de don Francesch y de la señora dona Unissa Mesquida, mermassors, don Francesch Pizá son germa, y la señora dona Thereza Gible se cuñade, la Sra. [fol. 107 v.] dona Dionisia y do-

na Eleenor Pizá ses germanes, don Ramon Santander y dona Geronima Ballester. Feu testament en poder de Joseph Bernat Nott. als 27 Mars 1767.

Pueyo, fol. 193.—Als 5 Juliol 1785, enterraren en lo vas de Suñers en la Capella de Sant Bernadi vell, lo Ille. Sr. don Joseph Rossiñol, y Suñer Juan y Nunis de St. Juan de Pueyo y y Pueyo Marques de Campofranco, fill dels Illes. Marquezos de Campofranco don Nicolau de Pueyo del habit de Calatrave, y dona Maria Narcisa Pueyo y Marin. Mermassors, la Illa. señora se mare, dona Maria de la Merce Chacon y Manrique de la Ara se muller, dona Maria Josepha Pueyo y Chacon se filla, los Srs. don Joachim, don Nicolau, don Antoni, y dona Maria Ana de Pueyo y Pueyo sos germans, don Pedro de Veri, don Nicolau Dameto y don Fernando Chacon sos cuñats, dona Barbara Chacon y dona Maria Josepha Net ses cuñades, Sor Maria Josepha Pueyo Religiosa Theresa se tia, dona Martina de Pueyo y Marin Baronesa de Escriche de Zaragoza y la Sra. Juana Cotoner ses tias, don Francesch Cayetano Cotoner Marquez de Ariañy y don Antoni Dameto. Feu testament en poder de Pera Juan Ponollar Notari als 3 Juñy 1785.

[fol. 108 r.]—*Pueyo, fol. 194.*—Al 18 Agost 1785, enterraren en lo vas de Suñers en la Capella de St. Bernadi vell la Illa. Sra. dona Maria Narcisa Pueyo filla del Nob. Sr. Dn. Francisco Miquel Pueyo y Chacon y de la Sra. dona Maria Josepha Marin y viuda del Marquez de Campofranco Dn. Nicolau de Pueyo. No feu testament ni obras pias, *per estar privada de perfet judici no sols en vida si tambe en la hora de la mort, pues se diu que era Loca.*

Comellas, fol. 200.—Als 19 Janer 1786, enterraren en lo vas de Comellas en la Capella de St. Bonaventura, el Sr. Dn. Jaume Juan de Comellas fill de Dn. Francesch y de la Sra. dona Aynes de Villalonga; mermassors, Dn. Francisco, dona Aynes, Sor Catharina, Sor Maria Josepha Religiosas del Monastir de St. Geroni, dona Maria Thereza y la Sra. dona Monica Comellas sos fills, dona Catharina Rossiñol Zegrana se nora, Dn. Miquel Russiñol, el seño Dn. Antoni Moragues, y Dn. Francesch Orlandis sos gendres, la Sra. dona Geronima Villalonga se cuñade, Dn. Marti Boneo son cuñat, y la Sra. dona Eleonor Bordils se cuñade. Feu testament en poder de Barthomeu Martorell Nott. als 14 Janer 1786.

[fol. 108.]—*Llibre 25 pue compren los anys de 1787 en 1804*

Cotner y Togores, fol. 1.—Als 5 Janer 1787, enterraren en deposit a Capitol la Egregia señora dona Magdalena Cotner y Sales muller del Egregio Sr. don Jaume Ballester de Togores Conde de Ayamans, y filla del Nob. Sr don Miquel Cotner, y de la Sra. dona Eleonor de Sales conjugues. Mermassors, lo dit Sr. son marit, la dita Sra. se mare, la Egregia Sra. dona Margarita de Sales viuda se sogra, la Sra. dona Margarita Togores y Cotner se fillastre, los Srs. Dn. Francesch y Dn. Antoni Cotner sos germans, la Sra. dona Beatriu Cotner y don Ramon Puigdorfila conjugues, germa y cuñat respective, lo Sr. Dn. Antoni de Togores y dona Honofra Net conjugues son cuñat, Dn. Ramon de Togores Collegial de Nostra Sra. de Lluch y Dn. Juan Togores Subdiaca y Sacrista de la Sta. Iglesia Cathedral de Mallorca sos cuñats, la Sra. dona Catherina de Togores y Dn. Agusti Sureda y Valero conjugues, Sor Maria y Sor Catherina Sales Religiosas del [fol. 109 r.] Convent de Sta. Clara, lo Sr. Dn. Antoni de Sales, lo Sr. Dn. Nicolau de Sales Pre. y Canonge, la Sra. dona Juana Cotner muller de dit don Antoni de Sales, la Egregia Sra. dona Juana Cotner viuda Condesa de Montenegro y de Montoro, la señora dona Maria Cotner y Gual, viuda ses tias y la señora dona Catharina de Sales muller del señor don Thomas de Veri. Feu testament en poder de Guillem Rosello Nott. als 17 Novembre 1741.

Rossiñol y Pueyo, fol. 2.—Als 11 Janer 1787, enterraren en lo vas de Suñers en la Capella de St. Bernadi vell, lo Ille. señor don Joachim Rossiñol y Pueyo Suñer Juan, Nuñez de St. Juan de Pueyo Marques de Campofranco, fill de los Illes. Srs. don Nicolau de Pueyo y de la señora dona Maria Narcissa de Pueyo Marquesos de Campofranco ya difunts; mermassors, don Nicolau, don Antoni, don Ignaci, y dona Maria Anna de Pueyo sos germans, la señora dona Maria Chacon viuda Marqueza de Campofranco y Dn. Nicolau Dameto sos cuñats, la señora Baronesa de Escriche D.ª Martina de Pueyo se tia, y Dn. Antoni Dameto Thesorer de la Cathedral de Mallorca. Feu testament en poder de Pera Miguel Roig Nott. als 6 Janer 1787.

[fol. 109 v.]—*Garau, fol. 10*—Als 5 Abril 1787, enterraren en lo vas de Garaus el señor

don Jordi Garau fill de los Nobles señors don Antoni Garau y de la señora dona Beatriu Despuig; mermassors, don Joseph Geroni Beneficiat en la Cathedral, don Antoni y don Ramon Garau sos germans, Sor Francina Religiosa de la Concepcio y dona Beatriu Garau y Despuig ses germanes; feu testament en poder de Nicolau Clar Nott. als 29 Dezembre 1785.

Garau, fol. 11.—Als 12 Abril 1787, enterraren en lo vas de Garaus la señora dona Beatriu Garau y Despuig donzella, filla de don Antoni Garau y de la señora dona Beatriu Gual Despuig conjugues; mermassors, don Joseph, don Geronim, don Antoni, don Jordi, y el señor don Ramon Garau y Despuig sos germans, Sor Francina Garau Religiosa de la Concepcio, don Antoni Torrella Pre. y dona Beatriu Callar, dona Beatriu y dona Catharina Puig ses germanes (sic) Sor Margarita Despuig monge de Sta. Clara se cosina, dona Margarita Torrella, dona Magdalena Callar, y don Guillem Homs. Feu testament en poder de Juan Nicolau Clar Nott. als 16 Juliol 1784.

[fol. 110 r.]—*Rossiñol y Desclapes, fol. 18.*—Als 25 Agost 1787, fonch enterrade en lo vas de Comellas, la noble señora dona Catharina Rossiñol y Desclapes muller de don Francisco de Comellas y Villalonga, filla de los nobles señors don Balthazar Rossiñol y Dameto y de la señora dona Anna Desclapes y Fuster conjugues ya difunts, no feu testament ni obra pia.

De la Cavalleria, fol. 25.—Als 28 Janer 1788, enterraren en lo vas de sos mijors en la Capella de St. Roch, el señor don Ramon de la Cavalleria Capita de Infanteria agregat a esta Plana Major, fill de los Nobles señors don Francisco de la Cavalleria y Barard y de la señora dona Catharina Suau de Ventemilla Condesa del Aguilà; mermassors, la noble señora dona Catharina de Orlandis se muller, la señora dona Elizabet de la Cavalleria viuda de don Jordi de Vilallonga se germana, lo Ille. señor D. Pedro Orlandis Pre. y Canonge son onclo, lo señor don Francesch y don Pedro Orlandis sos nebots. Feu testament en poder del señor Gabriel Rossello Nott. als 26 Janer 1788.

[fol. 110 v.]—*Vilallonga, fol. 28.*—Als 24 Abril 1788, enterraren en lo vas de Vilallongas dins la Purissima el Nob. Sr. don Juan de Vilallonga Cavaller del habit de St. Juan fill de los Nob. Srs. don Francesch de Vilallonga y Valles y de la Sra. dona Elienor Bordils y Thamarit; Mermassors, la dita se mare, don Francesch

Mariano, dona Catharina Maria, dona Josepha, dona Eleenor de Vilallonga sos germans, dona Juana Escalada se cuñade, don Antoni Boneo y de Vilallonga son cuñat, dona Geronima de Vilallonga se tia y los Nob. Srs. don Juan Bordils del habit de Calatrave dona Salvadora Bordills, y don Marti Boneo sos onclos. Feu testament en poder de Gabriel Rossello Nott. als 10 Abril 1788.

Togores y Sales, fol. 30.—Als 9 Juliol 1788, enterraren a Capítol lo Ille. Sr. don Ramon Togores y Sales Diaca y Canonge de la Cathedral, de Mallorca, fill de los Nob. Srs. don Miquel Togores y Gual, del habit de Alcantere, y de la Sra. dona Margarita de Sales y Berga, Condes de Ayamans ya difunts; mermassors los Illes. y Nob. Srs. Conde de Ayamans don Jaume Togores Coronell del Regiment Provincial de Milicias de Mallorca son germa, dona Magdalena Cotoner y Sales cuñade y cosina [fol. 111 r.] sua, lo Ille. Sr. don Antoni Togores y Sales Regidor perpetuo desta Ciudad, y Capítá del dit Regiment, lo Ille. Sr. don Juan Togores y Sales Pre. y Sacrista de esta Cathedral, y Sor Maria Togores y Sales Religiosa de Sta. Clara sos germans, la Nob. Sra. dona Juana Cotoner y St. Juan tia sua y viuda del Sr. don Antoni Sales y Berga Coronell que fonch del espresat Regiment son onclo, don Antoni Togores y Net, don Jaume Pre. lo Ille. Sr. don Francisco Togores y Net, Canonge de la Cathedral de Mallorca germans, sos nebots, la Ille. señora dona Margarita Sureda y Togores Marquesa de la Romana, la Nob. Sra. dona Maria Sureda y Togores, Sor Maria Magdalena Togores y Cotoner Religiosa de Sta. Clara, don Miquel Togores y Cotoner fiol seu, Sor Maria de Togores y Net Religiosa de Sta. Magdalena, Sor Honofra de Togores y Net Religiosa de Sta. Catharina de Sena sos nebots, la Ille. señora dona Francina Veri y Sureda viuda del Ille. Sr. don Juan Sureda Marques de Vivot, lo Ille. Sr. don Jaume Sureda y Togores Pre. y Canonge de la Cathedral, la Nob. Sra. dona Magdalena Sureda, la Nob. Sr. dona Catharina Sureda y Togores viuda del Nob. Sr. don Thomas Zeforteza y Berga, el Nob. Sr. don Nicolau Veri y Sureda, lo Nob. Sr. [fol. 111 v.] don Francesch Cotoner y Sales, y la Nob. Sra. dona Melchora Despuig y Dameto consortes, lo Nob. Sr. don Antoni de Sales y Cotoner y la noble señora dona Onissa Boxadors y Sureda tambe consortes sos cosins, feu testament en

poder de Cayetano Socias Nott. als 8 Mars 1786.

Togores, fol. 35.—Als 9 Sbre. 1788, enterraren en deposit a Capítol lo Ille. señor don Francisco Togores Pre. y Canonge de la Cathedral de Mallorca, fill de los Illes. y nobles señors don Antoni Togores y Sales Capítá del Regiment de Milicias de Mallorca y Regidor perpetuo de la Ciutat de Palma, y de la señora dona Honofra Net consortes; mermassors, el dit son pare, don Antoni y don Jaume Togores Pre. sos germans, Sor Maria Josefa Religiosa del Convent de Sta. Magdalena y Sor Onofra Religiosa de Sta. Catharina de Sena ses germanes, lo Ille. Egregio y noble señor don Jaume Ballester y de Togores Coronell del dit Regiment de Milicias, conde de Ayamans, lo Ille. y noble señor don Juan Togores y Sales Sacrista de la Cathedral sos onclos, Sor Maria Magdalena de Togores y Sales Religiosa de Sta. Clara se tia, el noble señor don Antoni Net Cavaller del habit de St. Juan son onclo, la noble señora dona [fol. 112 r.] Beatriu Ferrandell viuda se tia, los nobles señors don Miquel Togores y Cotoner y la señora dona Maria de Puigdorfilla conjugues sos cosins, la noble señora dona Sor Maria Magdalena Togores y Cotoner Religiosa de Sta. Clara, la Illa. señora dona Magdalena Sureda y Valero viuda Marquesa de la Romana, la noble señora dona Maria Sureda y Valero donzella, la noble señora dona Maria Josepha Net y el noble señor don Fernando Chacon conjugues y la noble señora dona Anna Net Dozella sos cosins, feu testament en poder de Cayetano Socias Nott. als 8 Sbre. 1788.

Descallar y Dameto, fol. 37.—Als 4 Dezembre 1788, enterraren en la Capella del Bto. Ramon en el vas de sos pares lo Ille. Sr. don Matheu Descallar y Dameto, Regidor perpetuo de esta Ciutat; mermassors, la noble señora dona Catharina Despuig se muller, dona Maria Josepha Descallar se filla, don Pedro Descallar y dona Anna Antich se muller, don Nicolau Descallar Bayliu de la Religio de St. Juan, don Pasqual Descallar Pre. y Canonge de la Iglesia Cathedral de Mallorca. don Jordi Descallar Pre. Colegial de Nostra señora de Lluch, Sor Maria Josefa Descallar monje de Sta. Clara, don Juan Descallar Pre. y Canonge de dita Cathedral, don Joachim Descallar tots germans seus, dona Beatriu Descallar viuda de don Francesch Despuig se tia, y sogra, dona Beatriu Despuig y don Juan Torrella conjugues, sos cosins. Tes-

tament en poder de Juan Armengol Nott, a 14 Juliol 1778.

[fol. 112 v.]—*Ferra de la Mola, fol. 38.*— Als 25 Dezembre 1788, enterraren en lo vas de Ferrans don Antoni Ferrà de la Mola fill de don Antoni y de dona Catarina Bauzà, mermassors, lo Ille. señor don Antoni Ferrà, Regidor de Palma, y don Lluch Ferrà Pre. sos fills, y don Antoni Ferrà y Moragues son net, y el señor don Barenguer Martorell son cuñat Feu testament en poder de Pera Juan Fonollar Nott. als 15 Agost 1788

(Continuará)

JAIME DE OLEZA Y DE ESPAÑA.

LA ESCUELA DE NÁUTICA

— DE —

PALMA DE MALLORCA

MONOGRAFIA HISTÓRICA

(CONTINUACIÓN)

Don José de Cáceres dió considerable impulso a los estudios náuticos alentado por la aceptación que merecían y muy favorecidos por el Consulado que no escatima sacrificio alguno para dotarles de los elementos necesarios para la mejor instrucción de los futuros pilotos, y así antes de adquirir varios globos celeste y terráqueos, acordó la conveniencia de que «se viesen los que tiene el Marqués de la Torre y el Convento de Capuchinos» y mandó al Asesor (1807) la redacción de unas ordenanzas para los exámenes de final de estudios (Pilotines) (1)

(1) Certificado para embarcar de los que se entregaban a los alumnos de la Escuela de Náutica (Año 1800). — «Don José de Cáceres Alferes de Fragata y primer Piloto de la Real Armada, Director y Maestro por S. M. de la Escuela de Navegación establecida por Real orden y protexida por el Real Consulado de Mar y Tierra de la Ciudad de Palma en la Isla de Mallorca. — Certifico que José Maria Mayol hijo de Don Juan, Natural de Palma, Alumno de dicha Escuela de mi cargo ha cursado en ella desde 13 de Agosto de 1807 hasta la presente fecha con sobresaliente aplicación y conducta, todas las clases de Aritmética, Geometrias, Trigonometrias, Cosmografía y Navegación con arreglo a Real Instrucción quedando Examinado, y aprobado de todas estas clases en presencia del primer consul Don Joaquín Pujol, y el conciliario Don Antonio Mayol, comisionados de la Escuela de Náutica. En virtud de lo qual y de

En 1810 se compraron un Atlas marítimo de Don Vicente Tofiño por el precio de 25 duros plata, cinco cartas con su análisis de Don Isidoro de Antillón, 24 cuadernos de la obra de Ciscar, un sextante con tres anteojos, un semicírculo vertical para los globos y otros varios útiles de menor consideración, y se proveyeron 26 plazas de alumnos (cinco de número y 21 supernumerarios contribuyentes. (1)

Por entonces, la guerra de la Independencia volvió a dar vida a la marina isleña. Huyendo de la invasión napoleónica, el comercio de Cataluña en masa, puede decirse, y aun de otras regiones levantinas se había trasladado a nuestra ciudad, sobre todo después de la caída de Tarragona (1809) y de la de Valencia (Enero 1812) en poder de las tropas francesas.

Su giro, sus barcos, sus almacenes de ricos productos coloniales, sus existencias de valiosos paños, sus mismas fabricas, fué todo trasladado a Mallorca con grave quebranto de los importadores y gran beneficio de nuestra marina.

El puerto, a penas frecuentado antes sino por embarcaciones de cabotaje, no podía contener las que llegaban con pingües cargamentos de Caracas, Veracruz, Cuba, Jamaica, Gibraltar y de los puertos principales de Europa con los cuales el tráfico era posible.

Desde aquella asombrosa prosperidad mercantil y marítima que empezó a declinar en los comienzos del siglo XV y que dejó vigorosamente perpetuada el historiador de *Forenses y Ciudadanos*, no había conocido Mallorca un período de tanto auge, aunque fuese debido a circunstancias extraordinarias y fortuitas.

«Con motivo del incremento que diariamente iba tomando el utilísimo establecimiento de la Escuela de Náutica, y la multitud de solicitudes que se presentaban para entrar en ella en calidad de alumnos,—dice el Extracto de las principales operaciones del Real Consu-

orden de dicho Real Consulado en Junta Governativa de 31 de Julio de 1807. Le doy este Documento para que pueda Navegar con Plaza de Agregado a los Pilotos en qualquiera Embarcación del comercio en Mares de Europa y América para Perfeccionarse en la Practica de sus Estudios, y a su regreso se ha de presentar con el dia 10 de su Navegación y bolber al repaso para perfeccionarse en el arte deviendo presentar este Documento al Sor. Comandante Militar de Marina de esta Capital para los Efectos de ordenanza. Palma 9 de Enero de 1809.—José de Cáceres.» (En papel del Real sello cuarto).

(1) Por R. O. de 31 de Mayo de 1810 se mandó abrir, en Palma la matricula de Pilotos del comercio.

lado correspondiente al año 1811,—fueron varias las providencias gubernativas acordadas en dicho año a propuesta de la Comisión de Náutica, pero viendo que aquellas eran insuficientes y oído el informe pedido a la citada Comisión se resolvió el establecimiento de una segunda Escuela de Pilotaje (sic) confiando interinamente en 31 de Agosto la plaza de Maestro de ella a *Don Hermenegildo de Mezquia y Garaiocoeche*, con la asignación de 10 reales de vellón diarios y la obligación de enseñar la primera y segunda clase (Aritmética y Geometría) del Curso Náutico, por el que escribió el Excmo. Señor Don Gabriel de Ciscar, como también resolvió la impresión a sus espensas de hasta 1.000 ejemplares de esta obra, (1) (sesiones de 6 de Septiembre y 12 de Noviembre) por la suma escasez que había de ella y por estar mandado de Real orden (fecha 24 Noviembre de 1805) según en todas las Escuelas Náuticas de España.»

«Igualmente acordó la habilitación con los útiles necesarios de una pieza en el segundo piso de la casa Consular y el aumento de cinco plazas de número, a más de las diez que había existentes», habiéndose provisto en junto aquel año 62 plazas, librado 32 certificaciones de conclusión de estudios, dos títulos de 2.os Pilotos y 9 de 3.os de la carrera de América y 10 de 3.os de los mares de Europa. (2)

(1) *Curso de estudios elementales de Marina escrito de orden de S. M. por Don Gabriel Ciscar, siendo Capitán de Navío de la Real Armada, y reimpresso por disposición y a expensas del Real Consulado de Mallorca para uso de los alumnos de su Escuela de Navegación. Palma, Imprenta Real. Año de 1811, 4 tomos en 4.º con láminas plegadas. Tomo I que contiene el tratado de Aritmética. Tomo II que contiene el tratado de Geometría. Tomo III que contiene el tratado de Cosmografía y Tomo IV que contiene el tratado de Pilotaje.*

(2) Acta de examen y título de tercer Piloto de los mares de América. (Año 1810.)

«En la Sala Consular de la Ciudad de Palma Capital del Reino de Mallorca, a los veinte y cinco días del mes de Agosto de mil ochocientos y diez. Estando presentes los Sres. Don Juan Cotner, Teniente de Navío de la Real Armada y Ayudante de la Comandancia Militar de este tercio Naval de Marina, en calidad de Presidente, Don Antonio Bartomeu Consiliario de este Real Consulado en la de representante de este Cuerpo, y Don Josef de Cáceres Alférez de fragata, Primer Piloto de la Real Armada, Director y Maestro de esta Escuela de Náutica en la de Mro. examinador con arreglo a las Reales órdenes de 12 de Julio de 1804 y 17 de Noviembre de 1805 se procedió al examen de Don Josef Maria Mayol natural de esta Isla y meritorio que fué de la Escuela Náutica de este Consulado, el qual preguntado

«Para el mayor adelantamiento de la instrucción de las dos Escuelas de Pilotaje de este Consulado y al efecto de uniformarlas con las de los Departamentos y demás del Reino, adoptó (sesión de 13 de Abril de 1812) un nuevo arreglo, cuyo metodo a producido felices efectos Como en dicha instrucción (fecha 27 de Abril) se parte del principio de que en una y otra Escuela se dirigen las enseñanzas a un solo fin, y que todas sus partes tengan una dependencia mutua, se puso la Dirección en el 1.er Maestro arregladamente a la Real Instrucción de 26 de Febrero de 1790, sobre arreglo de Escuelas de Náutica, cuya circunstancia incomodó de tal manera al 2.º Maestro Don Hermenegildo de Mezquia, que abandonó seguidamente el encargo».

En 28 de Abril presentó al Consulado su renuncia que le fué admitida en sesión extraordinaria de 4 de Mayo, librándosele certificación de haber cumplido con exactitud sus deberes y oficiándose al Capitán General del Departamento de Cartagena para que propusiese al

sobre las materias mas esenciales de la Profesión de Náutica al tenor de lo prevenido por S. M. en el artículo 3.º Título 8.º de la Real Ordenanza de Matriculas de Mar haciéndole sobre dichas materias varias preguntas y proponiéndoles diferentes problemas a que respondió, y que resolvió con la mayor exactitud habiendo durado el examen dos horas —En vista de lo qual mandó el Sor Presidente despear al interesado, habiendo expresado luego el referido Don Josef de Cáceres que el indicado Don Josef M.ª Mayol estaba perfectamente instruido en la teoría y práctica de dicha profesión de Náutica por lo qual le hallaba acreedor al Título que solicita de tercer Piloto de la Carrera de América por haber presentado Certificación del Comandante Militar de Marina de este tercio de los dos viajes redondos de ordenanza. Con cuyo voto se conformaron los Sres. Don Antonio Bartomeu y Don Juan Cotner; quedando en su consecuencia aprobado numine discrepante el citado Don Josef Maria Mayol para tercer Piloto de la Carrera de América. De todo lo qual y de que dichos Sres. firmaron esta resolución yo el infrascrito Secretario Certifico.—Por ocupación del Sr. Comte Militar, Juan Cotner—Antonio Bartomeu—José de Cáceres—Josef Maria Serra, Secretario. (Papel del Real Sello cuarto).

«Don Josef Cotner Salas, Don Francisco Morey y Don Mariano Canals, Prior y Consuleros por S. M. del Real Consulado de Mar y Tierra de Mallorca.—Por quanto en atención a la suficiencia e idoneidad que concurren en Don Josef M.ª Mayol (alumno que fue de esta Escuela Náutica establecida con Real aprobación) y de que al tenor de las Reales ordenes de 12 de Julio de 1804 y 17 de Noviembre de 1805 ha sido examinado y aprobado de tercer Piloto de la Carrera de América por

Gobierno el oficial que viniera a desempeñar dicho destino.

«Al propio tiempo para estimular los alumnos a la aplicación y adelantamiento en la Náutica, acordó el establecimiento de premios en los dos exámenes de semestre que según ordenanza se verifican todos los años, habiéndose tomado todas las medidas que han parecido más a propósito para que los premios recaigan en los verdaderos beneméritos».

«Para facilitar más a dichos estudiantes la instrucción de su carrera ha aumentado la Escuela con varios útiles, particularmente con cuatro octantes, seis escalas de Gunter, dos ampolletas una de 30 segundos y otra de 15, dos libros de senos tangentes y secantes de Fernandez, y un modelo de navio de 70 cañones como de una vara de longitud, arbolado aparejado y envergado con todas sus velas y cabos que manifiestan su laboreo, y que por medio de un eje gira en todas direcciones sobre un tablero en que esta figurada una rosa náutica para demostrar los rumbos de la nave».

«También se ha concluido para uso de los expresados alumnos la reimpresión del Curso náutico de Ciscar, faltando solo la de 500 ejemplares del primer tomo, cuyo encargo se ha confiado al Contador de este cuerpo, respecto de haberse separado igualmente de esta comisión Don Juan Francisco y Don Hermenegildo de Mezquia, con los cuales se halla pendiente un asunto sobre gratificación por su trabajo, (1) y ha mandado (sesión de 15 de

el Maestro de dicha Escuela Náutica Alférez de Fragata y Primer Piloto de la Real Armada Don Josef de Cáceres con anuencia del Sor. Don Juan Cotoner teniente de Navio de la Real Armada y Ayudante de la Comandancia Militar de este torcio Naval de Marina y del Sor. Don Antonio Bartomeu Consiliario representante de este Consulado.—Por tanto le despachamos el presente Nombramiento firmado de nuestra mano y de la de nuestro Secretario y autorizado con el sello de este Real Consulado, en virtud de cuyo Nombramiento se le pondrá en Posesión de la Plaza de tercer Piloto de la carrera de América para que pueda servirla con las exenciones y demás prerrogativas concedidas a los de su clase.—Palma de Mallorca 26 de Agosto de 1810.—José Cotoner Salas—Francisco Morey—Mariano Canals—Visto Bueno—Antonio de Aguirre (Comandante de Marina)—Lugar del Sello—José M.ª Serra, Secretario».
(Papel del Real Sello segundo).

(1) Encargados Don Juan Francisco de Mezquia y su hijo Don Hermenegildo de la impresión y corrección de la obra de Ciscar que se tiraba en la Imprenta Real, recibieron del Consulado la cantidad de 3.000 reales de vellón en concepto de gratificación por aquel trabajo,

Diciembre) la reimpresión de 1.000 ejemplares de las tablas astronómicas de declinaciones, amplitudes, ascensiones, etc. por la necesidad y escasez que de ellos se experimenta».

Este año, expidió el Consulado previos los correspondientes exámenes, 9 títulos de Pilotos 2.os y 23 de 3.os de la carrera de América, y 18 de Pilotos 3.os de Europa.

En 1.º de Junio de 1813, comenzó su labor académica el 2.º Piloto de la Real Armada Don Joaquín Pedemonte y Ortega, nombrado en comisión por la Regencia del Reino 2.º Maestro de la Escuela, el material científico de la cual se aumentó por entonces con un barómetro y un termómetro que costaron 487 libras.

La mayor parte de los Maestros de Náutica procedían del Cuerpo de Pilotos de la Armada y para poder dedicarse al Magisterio debían probar su suficiencia ante las autoridades superiores de Marina, expidiéndose sus nombramientos por la Secretaria de Estado y del Despacho Universal de Marina, para que tuvieron fuerza legal los certificados que daban a los alumnos una vez terminados los estudios de la Escuela.

JUAN LLABRÉS BERNAL.

(Continuará.)

HISTORIA

del Colegio de Ntra. Sra. de Monte-Sión,
de la Compañía de Jesús, de la Ciudad de Mallorca, desde su principio con el orden de los Rectores, y años.

(CONTINUACION)

Vino acompañado de mucha nobleza de la Ciudad con ser el tiempo lluvioso, El P.^o Rector entono el Te Deum laudamus y prosiguió la Capilla de la Aseo a dos choras, la qual despues canto solemnes Vesperas con variedad de instrumentos musicos. Notose que este dia haviedo sido los precedentes muy serenos y esteriles de agua; començo a trocarse el tiempo en lluvioso y vientos de manera que no podiamos

más como considerándola insuficiente pidieran 16.000, entablo e recurso que tras enojosas incidencias terminó al fin en 1818, abonándose a Don Hermenegildo hasta completar la suma de 8.000 reales, puesto que su padre habia fallecido por entonces,

hazer bien los fuegos apercebidos y la mucha Charidad de los P.^{es} Damínicos y de las otras Religiones lo vencio todo señalándose en repicar las campanas y en hazer luminarias, esta y las noches siguientes. La mañana pues de la quinquagesima que fue el 1.º de los tres, amanecio tan borrascosa y lluviosa como el dia precedente havia ya comenzado, y luego por la alborada los ministrales desde el Campanario de nuestra Iglesia hizieron la salva al dia. Lo que también se guardo los tres dias. Con esto començo a sobrevenir a rios la gente a confesarse, y ganar la Indulgencia plenaria de las 40 horas. La Iglesia no cabía de gente, Assitían los Señores Virrey, Audiencia, Cabildo etc. Començose el officio mayor, y en el canto la misa el P.^e Retor y por estar indispuerto el Sor Obispo no pudo predicar como lo deseava por ser mucha devocion que tiene al B.^{to} P.^e mas predico en su lugar su Vicario general el Doctor Sant Andreu que dixo bellezas del Santo y de toda la Compañia. Por la tarde en lugar de las platicas que los otros años solian hazerse por estos dias en nuestra Iglesia del Santissimo Sacramento: Seys P.^{es} se partieron entre si las virtudes mas insignes de nuestro B.^{to} Francisco para tratar dellas en estas tres fiestas. Aunque con la expectativa de la procession general (de que luego se dirá) no hvo mas de una platica en este dia 1.º porque el Señor Obispo havia traçado con la gran devocion que tiene al Santo que este dia saliesse de la Seo todo el Clero de de la Ciudad con los Religiosos en procession general con el cuerpp de S.^{to} Praxedes hasta nuestra Iglesia por la necesidad de lluvia, y estando ya juntas las Religiones y Clero y los officios con sus pendones para salir, disparó tanta lluvia que no solo huvo de cesar la procession pero tambien la cavalcada y paseo Real que el Señor Virrey tenia a punto para salir con los jurados y toda la noble de la Ciudad partiendo de la Plaça de nuestra Iglesia. For conclusion deste primer dia siendo ya entrada la noche en nuestra plaça delante la Iglesia estuvo armado un castillo con sus garitas y almenas y una gran torre de homenaje. A esta gran machina como salía la gente de las completas solemnes se le pego fuego a vista de los Señores Virrey, Consejos reales etc. Donde fue grande el alborozo del pueblo porque duró buen rato el incendio del castillo. La mañana del 2.º dia siendo el tiempo qual el pasado no fue menor el concurso, Predico el Muy Reve-

rendo P. Fr. Raphael Serra Predicador famoso de la Sagrada Orden de San Fran.^{co}. Este dia por la tarde como también el siguiente, huvo en nuestra Iglesia gran entretenimiento de musica de instrumentos y voces. El martes postrero dia destas fiestas por haver amanecido mas sosegado el tiempo fue tambien mayor el concurso de todos. Celebraronse los officios con la misma solemnidad que los otros dias. Predico el Muy Rdo. P. Fr. Bartholome Piza Prior del Convento de S.^{to} Domingo que en este Reyno tiene el Interim del S.^{to} Officio de la Inquisicion Quedose a comer con nosotros con otros Padres graves del mismo Convento. Destos tres dias de fiesta resulto no solo la gloria de Dios y del Santo Xavier pero también, los pecados sin numero que en estos dias suelen cometerse se han impedido. Y la misma lluvia se ha tenido por singular merced de Dios alcançada por intercession del S.^{to} Xavier.

Las escuelas como las que toca al asunto principal deste Collegio este año se han señalado no menos en lasletras que en virtud. Entraronse muchos de nuestros discipulos en varias Religiones y cinco en la nuestra. De los quales es digno que se refiera aqui la devocion acompañada de no menos discreccion de vno dellos en saberse desembaraçar de estorbos que le salían al encuentro. Porque siendo este sobrino de vn canonigo de la Catedral con prendas ciertas de serle coadjutor; obtuvo secreta licencia deste su tio para ertrar en la Comp.^a y el dia antes de la entrada temiendose su madre propuso con algunos deudos Eclesiasticos y religiosos que se asegurasen desto con el y se lo demandasen, y tomandolo aparte en la Iglesia Mayor le preguntaron como assi dexava su madre y queria burlar sus esperanças por hazerse teatino? mas el advirtiendo la ambigüidad desta postrera palabra pronta y brevemente les atajo con dezilles que podia jurarles que tal proposito de hazerse teatino jausas lo havia tenido y que les prometia que de alli a delante no tratasen dello. Quedaron tan deslunbrados con la respuesta que tomandole de la mano se fueron y le dexaron en Paz. Luego el Canonigo su tio disimulando con ellos procuro asegurar mas su negocio (pues es muy devoto de nuestro Instituto) dixo: la Calongia queria yo darle mas pues el hace harto mejor eleccion estoy muy contento de su buena dicha y sera grande la mia en que un sobrino mio viva en tal Religion. Aqui se estendio tanto en alabar la Comp.^a que

los mensajeros que a el havian traydo su sobrino se allaron empeñados para dezir otro tanto: y se fueron bien diferentes de lo que havian venido. Con ocasion de la venida del P.^e Provincial a la visita deste Coll.^o Se despertaron nuevos fervores assi entre nuestros escolares dentro de casa como en los oyentes seculares y Religiosos que frequentan nuestras escuelas. Y comenzando por la Aula de minimos; luego que los oyentes della supieron que el P.^e Provincial havia llegado se apercibieron para su recibimiento y el día que entro a visitalles en su clase los discipulos mas habiles le dieron la bien venida con sendos exordios muy bien recitados. Sustentaron sus conclusiones de lo que en su aula se lee; y otros doze salieron a argumentarles que tambien cada qual con varias poesias latinas y Castellanas dava al dicho P.^e la bienvenida: y las disputas se interpolavan con musica, que como eran niños y de aquella edad recitaron con tanta sal y gracia que dieron mucho gusto a todos. Estos mismos dicipulos de la Clase de minimos con ocasion de la colocacion que se havia de hazer en ella del nuevo retrato de la Anunciata; tenian traçada una solemne fiesta pare ellos y deseavan tener presente al P.^e Pro.^{al} aunque esto postrero no les fue posible por yrse el P.^e tan presto. Pero despues se hizo la fiesta no en su aula sino en la sala de la Congregacion, temiendonos ya de las quexas que podria haver por la estrechura del aula. Cupoles la suerte a dos dicipulos de la misma clase de lo noble desta Ciudad de muy buenos ingenios; los quales por su orden subieron a la cathedra enfrente de un hermoso quadro que entonces se havia acabado para su aula de minimos. Desde alli el 1.º oró por espacio de un quarto y medio en alabanza de la Virgen con tanto ser y gracia que todos los que en esso tienen voto dixeron que no hizieran mas los retoricos, Luego oró el 2.º otro tanto sobre el mismo argumento tan bien como el 1.º Acabado el otro rato de musica salieron siete diferentes condiscipulos que con varios generos de poesias labraron un ramillete de flores de virtudes que del vergel soberano de la Virgen havian cogido. Tras esso los dos 1.os niños baxaron a sus sillas y al poste para responder a a modo de conclusiones Eran todas acomodadas a la Virgen y a la fiesta de aquel Misterio con las quales assi los que respondian como los que argumentavan dieron grande gusto. No

tardo mucho en salir un mensaje del monte Parnaso con dos artificiosas guirnaldas entregandolas de parte de las musas al niño que las havia pedido el qual las tomo y con avisadas razones anduvo sentandolas sobre las cabeças de los sustentantes. Salio finalmente el faraute de las musas y dando a Mallorca el parabien de los aventajados ingenios concluyo la fiesta. La qual honraron con su presencia el cabildo, los jurados etc. y por no poder entrar mas se huvieron de bolver muchos. Los que la vieron salian admirados de ver en tan tiernos años acciones tan acertadas. Tambien se acrecentaron los fervores de nuestras escuelas con la sucesion de tres maestros en las aulas inferiores y de dos en las superiores: y con el Prefecto del atrio que el P.^e Prov.^{al} señalo en esta visita. La solemnidad assi mismo de N.^{to} B. P. Ignacio se acrecento 1.º con prece darle un acto impreso de las principales materias de todas las partes de S.^{to} Thomas, el qual sustento vn Theologo de nuestras escuelas que por ser pariente de una dignidad desta Cathedral fue muy solemne. Hallose presente el Sor Obispo con su cabildo, el Sor Virrey etc. y el día siguiente tuvimos missa nueva de un P.^e de los nuestros con asistencia del P.^e Pro.^{al} luego sucedio tras essa la Missa mayor que canto el mesmo P.^e Pro.^{al} con la capilla de musica de la Aseo. Tras la mayor siguió otra missa nueva de otro de los nuestros porque en aquellos días se ordenaron quatro. Sin el qual acto de Theologia por el Noviembre vno de nuestros escolares Theologos defendio en nuestra Iglesia por dos dias continuos el acto general deste año con el susodicho y aun mayor concurso que el antecedente.

(Continuará.)

JAIME DE OLEZA Y DE ESPAÑA.

Notes Bibliogràfiques

Some unrecorded Spanish Brasses,
b y W. J. Hemp, F. S. A. 4.º
8pp. (127 · 134) 1 làmina i
gravats.

Aquest acurat i minuciós estudi sobre uns quants bronzes espanyols,—extret de l'*Archaeological Journal*, on fou primer publicat,—e a

esser un complement degut a l'obra. *A Boof. of Facsimiles of Monumental Brasses of the Continent of Europe*, l'autor del qual, W. J. Creency, al parlar del bronze sepulcral de Don Parafan de Ribera a la Cartoixa de Sevilla el dóna per l'únic d'Espanya. Mr. Hemp cuida de desmentir aquesta afirmació amb els exemples que presenta, quatre dels quals corresponen a Mallorca ha recorreguda per l'autor en viatge d'estudi amb la companyia i l'expert guiatze del nostre company Sr. Isasi.

D'aquests quatre bronces, tres n'hi ha de la Catedral, i són: l'escut de Pont, en l'únic reste actual d'una sepultura de un membre inèdificat de la família Garau a la Capella de Corpus-Christi; l'escut de Pons de Vilardi la, únic que queda dels quatre que ornaven el vas del canonge d'aquest nom, primitivament al claustre i remogut del seu posterior emplaçament en 1904 quan la translació del chor; i la banda de Joan Anglés, encara que l'autor ja diu que no's pot considerar pròpiament com un bronze. El quart és de S. Francesc, a la actual capella de S. Bonaventura, i són els fragments del vas d'Anthoni de Soldevila, descrit segons el ms. d'En Calafat.

Apart d'aquests quatre bronços mallorquins, del primer dels quals es dóna la reproducció an una làmina apart, i del segon un gravat de l'escut d'armes i una mostra de la llegenda, Ms. Hemp n'estudia i descriu quatre més de diversos indrets: la monumental banda de l'arquebisbe Fernandez de Heredia a la Catedral de Tarragona; l'escut de Pere Zatrilla actualment al Museu del Louvre, provinent de Solsona; i els vasos dels Bisbes Alonso de Madrigal, a Avila, i Manrique de Lara, a Córdoba.

Avui el distingit arqueòles Ang'és, autor del precedent estudi, torna esser a la nostra illa en un segon viatge. Que l'estada a Mallorca li sia grata és el nostre desig i la nostra esperança mereixer, fruit de les seves excursions, una nova contribució a la nostra història.

La medicina Luliana. (Apunts i Comentaris). Per Josep M.ª Serra de Martínez. Barcelona, 1924, 8.º 31 pp.

Una de les proves de la macisa valor fonamental de l'obra luliana, de caràcter genèric a totes les grans produccions de l'esperit humà, és aquesta pròdiga fertilitat de comentari que

permet. Homer, el Dant, Cervantes, són en aquest sentit, com sap tothom, pedreres inagotables. La espessa fronda luliana, que guarda encara reconcs inexplorats de selva verge, ofereix també riquíssims tressors insospitats a qui s'aventuri a destriar los amb lleal devoció avançant a peu ferm dins la foresta. El senyor Serra de Martínez, metge, hi es anat a cercar les idees inèlites de Ramon Lull sobre l'art de Ramon Lull sobre l'art de medicina i, fruit primer de la seves pacients i doctes recerques, fou una conferència donada al «Foment de Cultura» de Barcelona, pel gener de 1921, que, ampliada, forma el foilet el titol del qual encapçala aquesta nota.

En el seu treball, estudia l'autor, sumàriament com convenia a la seva intenció primera, totes les idees i referències disperses en els llibres lulians sobre l'art de conservar i restaurar la salut, per arribar a la conclusió tan afalagadora de l'existència d'una Medicina Luliana, professada ja com a cos de doctima el sigle XVI, a Paris per Bernat de Lavihueta.

El Sr. Serra de Martínez comença naturalment, per l'*Ars Magna* on es contenen les idees lulianes fonamentals sobre la filosofia de la medicina, i, deixant per més detinguda ocasió l'estudi dels llibres exclusivament mèdics, com és ara el *Liber principiotum medicine, Ars compendiosa medicine, De regionibus sanitatis et infirmitatis*, i altres, passa al comentari dels textos referents a l'art mèdica que contenen la *Doctrina Pueril, l'Arbre de Sciencia* i el *Llibre de Contemplació*. D'aquests llibres n'extreu sumàriament els principis generals lulians sobre la filosofia y moral o deontologia mèdica, retrauent tot seguit una sèrie de definicions tretes del capítol 78 de la «Doctrina Pueril», i del llibre de «Contemplació».

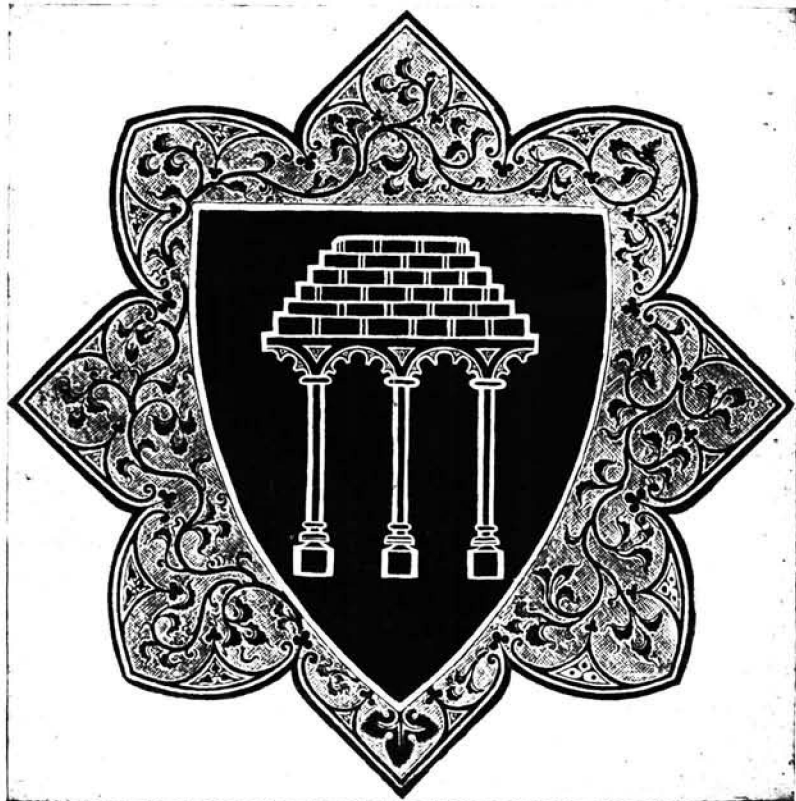
Una obra de tan reduïdes proporcions com la present sobre un tema tan vast no podia tenir més que un primari fi apologètic de divulgació, força d'agrair certament. «Alguns homes han cregut que la medicina luliana era una novela o un tractat de disquisicions filosòfiques,» diu l'autor, i «No; la Medicina luliana fou en èpoques passades digna d'estudi, i avui almenys, atenent a sa història gloriosa, deuriem treure'n alguns coneixements de profit, acomodant-los al nostres temps».

J. P. I M.

AR EAT O R I H A S U K

Q A Q Q W I W I X T A

LÁPIDAS DE BRONCE EN LA CATEDRAL DE MALLORCA

